מן השמים לארץ רחוק. כלומר איזה רחוק יותר: אמרו לו ממזרח למערב. רחוק יותר משמים לארץ: ותדע שהרי חמה במזרח הכל מסתכלים בה חמה באמצע רקיע אין הכל מסתכלין. ולמה לפי שהחמה כשהיא במזרח או במערב היא רחוקה וכשמגיע שהיא רחוקה יכולים להסתכל בה שאין האויר מזקת לעינים אבל כשהיא באמצע הרקיע קרובה ואורה מזהיר כ"כ שאין יכולין לראות: והכ"א זה וזה מדתם שוה. כדמוכחי קראי: כתוב אחד אומר גבוה שמים על הארץ וכתוב אחד אומר ברחוק מזרח ממערב. ואם לא היתה מדתן שוה אלא מזרח ומערב רחוק יותר למה אמר הכתוב במועט במדה לא היה לו כלל לומר אלא המרובה אלא ודאי שניהם שוין במדה לכך אמר את שניהן: אלא מאי טעם חמה [16] באמצע הרקיע אין הכל מסתכלין בה. כמו שהם מסתכלין כשהיא במזרח או במערב: משום דקאי להדיא. גגליי היא עומדת ולא כפי לה מידי וכשמיל כך אורה מזהיר ומזיק לעינים המביטות שם: אמר להם שמים נבראו תחלה. כלומר מי ארץ ושמים [17] כאחד נברלו: שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים. אלמא שמים קדיס: אור נברא תחלה. כלומר איזו נברא תחלה: מילתא דא לית ליה פתר. דבר זה שאלת אין שום אדם בעולם שיודע לפותרה: ופריך הש"ס ואמאי השיבו ליה מילתא דא לית ליה פתר: ולימרו ליה. מן הפסוק דאשך נברא תחלה שנאמר ואשך על פני תהום והדר ויאמר אלהים יהי אור אלמא אשך קדיס: סברו אי אמרו ליה. הרי אתא לשיולי מה למעלה ומה למטה והילכך השיבו ליה מילתא דא לית ליה פתר וימנע ולא ישאלם עוד ממעשה בראשית: אי הכי. דכשיל כך נמנעו מלהשיבו אמאי לא השיבו לו השמים נברלו אמלה לא היה להם להשיבו כלום משום דילמא אמי כו': מעיקרא סברי אקראי בעלמא הוא. דקא משאיל ולא ישוב עוד לשאול יותר ממעשה בראשית לכך יכולים להשיבו האמת כיון דמזו וכו': אידין חכים. מי מיתקרי חכם: הרואה את הנולד. המבין מלבו מה שעתיד להיות קודות שעתידים לבא ומזהר מהן: הכובש את יצרו. בא לידי עבירה וכבש את יצרו ונמלט ממנה: השמח בחלקו. כמה שנותן לו המקום: יסיח את עצמו. יסביל את עצמו: יחיה את עצמו. יגבה את עצמו ומתוך כך יתנו בו הבריות עין רעה ויקנאו בו ויתות ולימדוך מכמים שאדם הרוצה שיחיה יסביל את עצמו וירחמו עליו הבריות ויחיה שיש הרבה ומגאוה ימנע את עצמו שלא יקנאו ימיו ויתות בלא עתו: יסנא מלכו ושלטון. ויתקנאו דבריו ויאהבו אותו אבל אדם רגיל לדבר עם מלכים ושרים מקנאים בו בני אדם ומתוך כך שונאים אותו ואת מעשיו: דידי עדיפא מדידכו. מכמתי גדולה משלכם שאני יושבו עלה טובה שעל ידה יהא מקובל לפני הבריות ואיזו עלה יראה מלך ושלטון ודבר עמהם

מן השמים לארץ רחוק או ממזרח למערב [15] אמרו לו ממזרח למערב תדע שהרי חמה במזרח הכל מסתכלין בה חמה במערב הכל מסתכלין בה חמה באמצע רקיע אין הכל מסתכלין בה וחכמים אומרים זה וזה באחד שוין שנאמר [1] כגבוה שמים על הארץ [2] [וגו'] [3] כרחוק מזרח ממערב ואי חד מינייהו נפיש (לא) [4] נכתוב תרווייהו כי ההוא דנפיש ואלא חמה באמצע רקיע מ"ט אין הכל מסתכלין בה משום דקאי להדיא ולא כסי ליה מידי אמר להן שמים נבראו תחלה או הארץ אמרו [5] שמים נבראו תחלה שנא' [6] בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ אמר להן אור נברא תחלה או חשך אמרו לו מילתא דא אין לה פתר ונימרו ליה חשך נברא תחלה דכתיב [7] והארץ היתה תהו ובהו וחשך והדר [8] ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור סברי דילמא אתי לשיולי [9] מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור אי הכי שמים נמי לא נימרו ליה [10] מעיקרא סבור אקראי בעלמא הוא דקא [11] שייל כיון דחזו דקהדר שאיל סברי לא נימא ליה דילמא אתי לשיולי מה למעלה מה למטה מה לפנים ומה לאחור אמר להם אידין מתקרי חכים אמרו ליה [12] איזהו חכם הרואה את הנולד אמר להם אידין מתקרי גבור אמרו לו איזהו גבור הכובש את יצרו אמר להן אידין מתקרי עשיר אמרו ליה איזהו עשיר השמח בחלקו אמר להן מה יעביד אינש ויחיה אמרו ליה ימית [13] עצמו מה יעביד אינש וימות יחיה את עצמו אמר להן מה יעביד אינש ויתקבל על ברייתא אמרו יסני מלכו ושלטן אמר להו דידי טבא מדידכו ירחם מלכו ושלטן ויעבד טיבו עם בני אינשא אמר להן בימא יאי למידר או ביבשתא יאי למידר אמרו ליה ביבשתא יאי למידר דהא כל נחותי ימא לא מיתבא דעתיהון עד דסלקין ליבשתא אמר להן אידין מנכון חכים יתיר אמרו לו כולנא כחדא שוויין דהא כל מילתא דאמרת לנא בחד פתרנא לך אמר להן מה דין אתריסתון לקבלי אמרו ליה [14] סטנא נצח אמר להן [15] הא אנא מקטילנא יתכון בגזירת מלכין אמרו ליה שלטן ביד מלכא ולא יאי למלכא כזב מיד אלביש יתהון לבושין דארגוון [16] ושדי מניכא דדהבא על צואריהון אמר להן בעינא דאיזל למדינת אפריקי אמרו ליה לא מצית אזלת דפסקי הרי חשך אמר להן לא סגיא דלא אזלינא אמטו הכי משיילנא לכו אלא [17] מאי אעביד אמרו ליה אייתי חמרי לובאי דפרשי בהברא ואייתי קיבורי דמתני וקטר בהאי גיסא דכי אתית [18] (באורחא) נקטת בגוייהו ואתית לאתרך עבד הכי ואזל מטא להדהא מחוזא דכוליה נשי בעי למיעבד קרבא בהדייהו אמרו ליה אי קטלת לן יאמרו נשי קטל אי קטילנא לך יאמרו מלכא דקטלוהו נשי אמר להן אייתו לי נהמא אייתו ליה נהמא דדהבא אפתורא דדהבא

תמיד ויעמיד טיבו עם בני העיר כשמיל אנשי העיר וידבר עליהם אל המלך אלא להכניל עולו עליהם ואז יבאו בני העיר לעובדו: בימא יאי למידר או ביבשתא. באיזה מקום טוב לגור שם או ביבשה השיבו לו ביבשה: דהא כל נחותי ימא לא מיתבא דעתייהו. אין דעתן מיושבת בהן עד שירדו ליבשה: אי דין מנכון טפי חכים. [19] איזה מכם חכם יותר: כולנא בחדא פתרנא לך. כולנו חכמים ואין מכם זה מזה שהרי כולנו הסכמנו לדעת אחד: אמר להן מה דין אתריסתון לקבלי. מה זה שאתם עומדים נגדי ואינכם מחזיקים ירחתנו הלא אתם יודעים כי אנחנו הרגים ואתם תמתינו. אתריסתון לשון מרים ומנגן: אמרו ליה שטנא נצח. זו אינה ראיה שהרי אתם רואים בכל יום שהשטן הוא נולח ומטעה בני האדם אף אתם אל תתמהו על שאנו מתמיכים: אמר להם. שוטים אתם שאתם מחזיקים ירחתכם שאם אלה אהרוג אתכם בגזרת מלכים שאני מלך ואבקש לשאר מלכים שאוהבים אותי שיתנו לי רשות להרוג אתכם: אמרו לו שילטון ביד מלכות ולא יאי למלכא כזב. כלומר בידך הממשלת לעשות שאתה מלך ושל אבל בכך נתמנתו שהבטחתנו שלא תעשה עמנו רעה ואין נאה למלך לדבר שקר שנא' אף כי לנדיב דבר שקר (משלי יז): מיד אלביש יתהון. הלבש אותם לבושי ארגמן ושם רבד זהב על לוארים: אמר להם בעינא דאיזל. רוצה אני ליל למדינת אפריקא: אמרו לא מצית אזלת. איך יכול ללכת שהרי אשך באמצע הדרך מקום שיש בו אשך בין ביום בין בלילה ואין שום אדם יכול לעבור אותן הרים: אמר להם לא סגיא דלא אזלנא אמטו הכי משיילא מה אעביד. תקעתי עצמי ללכת שם אמטו הכי וכשמיל שתקעתי בעצמי אני שואל לכם עצה מה תקנתי ובאיזה עניין אוכל לעבור: אייתי חמרי לובאי דפרשי בהברא. הבא חמורים גדולים ממלרים שיודעין ללכת באשך. דפרשי כמו (פסחים קף ו.) המפרש והיולא בשיירא: ואייתי קיבורי דמתני וקטר בהאי גיסא. וקשור בהאי גיסא בעבדך וכשתחזור למקומך [20] [תאמר] באותן קיטרי דכשמלם תשוב למקומך על פי קיטרי עד שתגיע למקום שנקשר ואז תהיה במקומך: עבד הכי כי מטא לההוא מחוזא דכולה נשי. לא היה באותו הכרך כי אם נשים: בעא למעבד קרבא. רצה לעשות עמהן מלחמה: אמרו לו. הנשים אי קטלת לן יאמרו נשי קטיל כלומר זו איזה גבורה אם תלחם עמנו שהרי אם תהרוג אותנו יאמרו העולם שישמעו בדבר נשים הרג וזו איזה גבורה ואם אנו נהרוג אותך יאמרו השומעים כמה גרוע מלך זה שנשים נתחברו עליו והרגוהו מוטב שתמנע את עצמך ואל תלחם עמנו פן תהיה לנו: אמר להן. הריני שומע לעצתכם ולא אזיק לכם והביאו לי לחם לאכול: אייתו ליה נהמא דדהבא אפתורא דדהבא. הביאו לו לחם של זהב מונח על שולחן של זהב: אמר

מן השמים לארץ רחוק. כלומר איזה רחוק יותר: אמרו לו ממזרח למערב. רחוק יותר משמים לארץ: ותדע שהרי חמה במזרח הכל מסתכלים בה חמה באמצע רקיע אין הכל מסתכלין בה. ולמה לפי שהחמה כשהיא במזרח או במערב היא רחוקה וכשמגיע שהיא רחוקה יכולים להסתכל בה שאין האויר מזקת לעינים אבל כשהיא באמצע הרקיע קרובה ואורה מזהיר כ"כ שאין יכולין לראות: והכ"א זה וזה מדתם שוה. כדמוכחי קראי: כתוב אחד אומר גבוה שמים על הארץ וכתוב אחד אומר ברחוק מזרח ממערב. ואם לא היתה מדתן שוה אלא שמיהם שוין במדה לכך אמר את שניהן: אלא מאי טעם חמה [16] באמצע הרקיע אין הכל מסתכלין בה. כמו שהם מסתכלין כשהיא במזרח או במערב: משום דקאי להדיא. גגליי היא עומדת ולא כפי לה מידי וכשמיל כך אורה מזהיר ומזיק לעינים המביטות שם: אמר להם שמים נבראו תחלה. כלומר אי ארץ ושמים [17] כאחד נברלו: שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים. אלמא שמים קדיס: אור נברא תחלה. כלומר איזו נברא תחלה: מילתא דא לית ליה פתר. דבר זה שאלת אין שום אדם בעולם שיודע לפותרה: ופריך הש"ס ואמאי השיבו ליה מילתא דא לית ליה פתר: ולימרו ליה. מן הפסוק דאשך נברא תחלה שנאמר ואשך על פני תהום והדר ויאמר אלהים יהי אור אלמא אשך קדיס: סברו אי אמרו ליה. הרי אתא לשיולי מה למעלה ומה למטה והילכך השיבו ליה מילתא דא לית ליה פתר וימנע ולא ישאלם עוד ממעשה בראשית: אי הכי. דכשיל כך נמנעו מלהשיבו אמאי לא השיבו לו השמים נברלו אמלה לא היה להם להשיבו כלום משום דילמא אמי כו': מעיקרא סברי אקראי בעלמא הוא. דקא משאיל ולא ישוב עוד לשאול יותר ממעשה בראשית לכך יכולים להשיבו האמת כיון דמזו וכו': אידין חכים. מי מיתקרי חכם: הרואה את הנולד. המבין מלבו מה שעתיד להיות קודות שעתידים לבא ומזהר מהן: הכובש את יצרו. בא לידי עבירה וכבש את יצרו ונמלט ממנה: השמח בחלקו. כמה שנותן לו המקום: יסיח את עצמו. יסביל את עצמו: יחיה את עצמו. יגבה את עצמו ומתוך כך יתנו בו הבריות עין רעה ויקנאו בו ויתות ולימדוך מכמים שאדם הרוצה שיחיה יסביל את עצמו וירחמו עליו הבריות ויחיה שיש הרבה ומגאוה ימנע את עצמו שלא יקנאו ימיו ויתות בלא עתו: יסנא מלכו ושלטון. ויתקנאו דבריו ויאהבו אותו אבל אדם רגיל לדבר עם מלכים ושרים מקנאים בו בני אדם ומתוך כך שונאים אותו ואת מעשיו: דידי עדיפא מדידכו. מכמתי גדולה משלכם שאני יושבו עלה טובה שעל ידה יהא מקובל לפני הבריות ואיזו עלה יראה מלך ושלטון ודבר עמהם

כשעלה לגדולה: אמרו ליה ביבשתא. שאין דעת יורדי הים מיושבת עד שיעלו ליבשה: מה אתריסתון לקבלן. ומה זה אתם מתריסין כנגדי ואין אתם ג) מתחנגים בו ולא תאכלון ושותין עמנו ואתם רואים שלנו הגדולה והמשלה כו': גילדנא

חשק שלמה על פי' הרא"ש

ה) [ל"ל הרקיע]. ו) [נ"ל שב"ל ד"ה מה למעלה. למעלה כו']. ז) ל"ל מתחתים כנו.

ט) [מגיגה יב. ע"ש שזהו דעת ר"ש אבל כ"ר אומרים אדם נברא מחלב]. כ) [מגיגה יא:]. ל) [מגיגה יא:]. מ) [שבת כיט ס"ד ע"ש]. ד) [ל"ל שטנא]. ה) [כע"ר ליתא].

(ט) גמ' ולא מד מינייהו נפיש לא נכתוב תרוייהו אלא סהא דנפיש:

א) כִּי כִגְבֹהַּ שָׁמַיִם עַל הָאָרֶץ גָּבַר חַסְדּוֹ עַל יְרֵאָיו: [תהלים קג, יא]

ב) כְּרָחֹק מִזְּרָח מִמַּעֲרָב הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת פְּשָׁעֵינוּ: [תהלים קג, יב]

ג) בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ: [בראשית א, א]

ד) וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם: [בראשית א, ב]

ה) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר: [בראשית א, ג]

תדע שהרי חמה במזרח הכל מסתכלין בה. יש כח לעין להסתכל מפני שהיא רחוקה מהן הרבה ואין מזיק הזהרורית לעין: באמצע הרקיע. אין כח לעין מפני שקרובה היא יותר ומזיק הזהרורית: ואי חד מינייהו נפיש. למה לי למיכתב תרי שיעורי נכתוב כי ההוא דנפיש אלא ש"מ דשוין: א"כ מ"ט. חמה באמצע רקיע אין הכל מסתכלין בה: משום דקאי להדיא. בגילוי: ולא כסי לה מידי. אבל במזרח ובמערב מתכסה בקצת גובהה של ארץ ויש כח בעין לראותה: ימית את עצמו. על דברי תורה: יחיה את עצמו. על דברי תורה כשיגבה לבו עליהן ומבקש שררה מקצרין ימיו: ישנא מלכות ושלטון. כלומר יברח מן השררה: דידי. עדיפא דאמינא: ירחם מלכות ושלטן. כלומר יחמוד שררה ושולטנות וכשיבא לכך אל יגביה דעתו אלא יעשה טובה לבני אדם והו שבחו לפי שער שהוא הדיוט אין יכול כ"כ להרע או להישב ואין דעתו נכרת אם אדם טוב אם לאו: מה דין אתריסתון לקיבלן. מדע אינכם מורים לנו ולמה לא תלכו אחרינו והלא תראו שאתם שפלים ואנחנו מלכים ושרים: אמרו ליה סטנא נצח. כלומר אל תתמה על זה שהשטן הוא נרגן שמתעה אותם ונותן להם גאולה ולסוף יורידם לגיהנם: הא אנא קטילנא לכון בגזרת מלכין. שהשבתוני דבר בזיון: אמרו ליה שולטן ביד מלכו. להמית מי שירצה: אבל לא יאי למלכא כדיב. לא נאה למלך לכזב שכך הבטיחם חחלה שלא יכעוס מכל מה שישיבו לו: דפרשי בהברא. שהולכין כשאדם מדבר להן: ואייתי קיבורי דמתני. סיסין של חבלים: וקטר בהאי גיסא. במקום האורה ותפוס בראשי החבלים והלך ותוכל לחזור דרך החבלים ולא תטעה בחשך:

ט) למערב רחוק אמרו: כ) גבר חסדו על יראיו וכתיב כרחוק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו: ג) נפיש לומה לי תרוייהו נכתוב כי: ל) ליה דילמא אתי לשיולי מה למעלה מה למטה מה לפנים מה לאחור מעיקרא: מ) דקא משייל כיון: ו) ליה איזה חכם הוראה אות ר' נמחק: ז) ימית את עצמו: מ) להן קטילנא תיבות הא אנא נמחק: ט) דארגון רשיאו מניכא תיבת רשדי נמחק: י) מה אעביד נ"א רבותכם: יא) חמה באה באמצע: יב) רשמים נבראו כאחת תיבת כאחד ל"ש: יג) חכים טפי איזה: יד) למקומך תאחזו באחתן קבודי:

הכל מסתכלין בה. לפי שכנקר ונערב היא רחוקה ואין אורה מכסים כל כך מאור העינים ויכול להסתכל בה אבל כשעומדת בחצי ה) (שמש) היא קרובה ואז אורה רב: משום דקאי להדיא ולא כסי ליה מידי. לפי שהיא שומד כנגדה ואין דבר מכסה עליו למעמד אורה מכהה מאור עינים ואינו יכול להסתכל בה. אבל כשעומד בין מזרח למערב הרים וגבעות מפסיקין בינו ובינה ומכהה אור החמה: ג) למעלה מרקיע שבל רקיעי המים: ומה לפנים. מהאדץ ומהמים: מה לאחור. מון למחילת השלם למזרח ומה לאחור [מון] למחילת השלם למערב. ל"א מה לפנים קודם בריאת השלם ומה לאחור אחר שיכלה השלם: הכובש את יצרו. מלחמות ומלכים כלכתיב טוב ארך אפים מגבור: השמח בחלקו. מה שנגזר לו לחלקו הן ממון הן בשם שמח ומקבל עליו ואינו אן לעשר ולא מוחל את שהיו אלו: ימית את עצמו. יגרם בעלמה כדי להרויח מזונותיו ולא יאמר אין מלאכה [זו] הוגנת לו וגם לא ישמוע את בשרו [אחר] מעבודים וגם (ימות) יפטיר את בשרו ללמוד תורה ואז ימיו בעוה"ז ובעוה"כ: יחיה את עצמו. ההפך מהן שכתבתי: ישנא מלכו ושלטון. כלומר ירחקו מן הרשות פן יעלילו עליו לו יחשידוהו כי אדם שמלשן ומוסר ממונו: ירחם מלכו ושלטון. יתקרב להם ויהא רגיל עמם ויעשה טובה לעולם ע"י שילך בעדם אל המלך לו אל שר הצבא. ל"א ישנא מלכו ושלטון יברח מן השרדים ויהא ענוי ושפל רוח ואז יהא מקובל על הבריות. ירחם מלכו ושלטון עלה לגדולה יעשה טובה עם בני אדם שאותה טובה שעושה עם ב"א בשעת גדולה היא טובה שלימה ולא תגעשה כי אין צריך לחם וגם יש לאל ידו לעשות טובה לעולם

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com